

גנות המחלוקת

מדרש תהילים: ובמושב לצים זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ועל אהרן. מה עשה, כינס כל הקהל, שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה. התחיל לומר ליצנות, ואומר להן, אלמנה אחת היתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות והיתה לה שדה אחת. באתה לחרוש אמר לה משה, לא תחרוש בשור וחמור יחדו. באתה לזרוע א"ל משה, שדך לא תזרע כלאים. באתה לקצור ולעשות ערימה, א"ל, הניחי לקט שכחה ופאה. באתה לעשות גורן, א"ל, תני תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון ומעשר שני. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו. מה עשתה, מכרה את השדה ולקחה שני כבשות ללבוש מגזותיהן וליהנות מפירותיהן. כיון שילדו, בא אהרן וא"ל, תני לי את הבכורות שכך אמר לי הקב"ה, כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו. הגיע זמן גיזה וגזזה אותן, א"ל, תני לי ראשית הגז שכן אמר לי הקב"ה, וראשית גז צאנך תתן לו. אמרה, אין לי כח לעמוד באיש הזה הרי אני שוחט אותן ואוכלתן. כיון ששחטן, א"ל, תני לי הזרוע והלחיים והקיבה. א"ל אפילו ששחטתי אותן לא נצלתי מידו. הן עלי חרם. א"ל, תנה לי שכך אמר הכתוב, כל חרם בישראל לך יהיה. נטלה והלך לו. הניחה בוכה היא ושתי בנותיה.

ליקוטי תורה: שאלו מלה"ש להקב"ה (בשעת החורבן) רבש"ע כתבת בתורתך ושפך את דמו וכסהו בעפר וכאן כתיב שפכו דמם כמים וגו'. כתבת בתורתך אותו ואת בנו לא תשחטו ביום א' וכאן כתיב הבנים נשחטים וכו'. כתבת בתורתך וצוה הכהן ופנו את הבית וכאן וישרפו בית האלקים וכל כלי מחמדיה להשחית, א"ל הקב"ה כלום יש שלום בעולם הואיל ואין שלום אין כלום, וכ"ז רמזה לנו התורה בפ' הזה כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם היינו ושפך את דמו וכו'. בין דין לדין היינו אותו ואת בנו כו' כנ"ל. ובין נגע לנגע היינו וצוה הכהן כו' כנ"ל. והתשובה לכל זה דברי רבות בשעריך שע"י המריבות והעדר השלום שבהם גורם לכל זה.

משנת רבי אליעזר פרשה ד: ר' מאיר אומר, קשה היא המחלוקת, אפי' מחלוקת שהיא לישובו של עולם, שנא' ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים וגו', ולפי שכת' ויבדל בין מים למים, לפיכך אין כתוב בו טוב. והרי דברים קל וחומר, ומה אם מחלוקת שהיא לישובו של עולם לא נאמר בו כי טוב, מחלוקת שהיא לחרבנו של עולם על אחת כמה וכמה.

ר' יהודה אומר, קשה היא המחלוקת, אפלו לעשות סייג למצות. שכן מצינו בבני גד ובני ראובן שאמרו למשה יתן את הארץ הזאת וגו'. ומפני מה בחרו בה, מפני שהיה להן מקנה הרבה והיו מבקשין להתרחק מן הגזל. ולפי שפירשו הן מישראל תחלה, לפיכך הוגלו תחלה, שנא' ויער אלהי ישראל את רוח פול מלך אשור. ומה אם שפירשו מחבריהן כדי להתרחק מן הגזל כך נענשו, הפורשין מחבריהן מפני השנאה והתחרות על אחת כמה וכמה.

ר' שמעון אומר כל שלום שבין אדם לחבירו ואין אחד מהן יכול להוכיח את חבירו אינו שלום, שנ' ועתה השבע לי באלהים. הנה זו שומת שלום. מה הוא אומ' שם, ויאמר אברהם אנכי אשבע, ואעפ"כ והוכיח אברהם את אבימלך, והשלום ביניהן כמות שהוא. קשה היא המחלוקת שהיא שקולה כדור המבול... קשה היא המחלוקת שהיא מביאה לידי מלקות... קשה היא המחלוקת שהיא מביאה לידי נפשות... קשה היא המחלוקת שהיא מביאה לידי חולי... קשה היא המחלוקת שהיא מביאה לידי מיתה עצמה...

במדבר רבה קרח פרשה יח בוא וראה כמה קשה מחלוקת שכל העוזר במחלוקת הקדוש ברוך הוא מאבד את זכרו שכך כתיב ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש. אמר ר' ברכיה כמה קשה המחלוקת שב"ד של מעלה אין קונסים אלא מבין עשרים שנה ומעלה וב"ד של מטה מבין י"ג, במחלוקתו של קרח תינקות בן יומן נשרפו ונבלעו בשאול תחתית דכתיב ונשיהם ובניהם וטפם וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה.

אגרא דכלה: שמעתי רמז הפסוק ובני קרח לא מתו. הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עם כל זה בני קרח תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו, כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים וההולכים בתום, ונ"ל דנפקא מינה למיבעי רחמי:

סנהדרין קי: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר ריש לקיש מכאן שאין מחזיקין במחלוקת דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח. ספר מצוות קטן מצוה קלב שלא להחזיק במחלוקת שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו.

שיח שרפי קדש: שמעתי בשם הרה"ק וכו' הר"ר יצחק מווארקע זצ"ל אין מחזיקין במחלוקת הפי' הוא מחלוקת אין לו "חזקה", אפי' אם הוא במחלוקת עם אדם כמה וכמה שנים אעפ"כ יוכל להיות שיעשו שלום ביניהם, והבן:

רמב"ן: (טו) אל תפן אל מנחתם לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך למחר אל תפן אליה ומדרשו אמר יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור חלקם לא יקרב לפניך לרצון, לשון רש"י ואינו נכון בעיני... אבל פשוטו, כי בעבור שהיו אלה רוצים בכהונה להקריב קרבן, אמר משה "אל תפן אל מנחתם" אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפלה שיתפללו לך...

ספורנו: אל תפן אל מנחתם. אל תפן אל שום מין קרבן שיקריבו לכפר עליהם, על היפך ירח מנחה וזה כי איני מוחל על עלבוני, ואין למחול להם בלעדי זה, כאמרם עונות שבין אדם לחבירו, אין יום הכפורים מכפר על שירצה חברו.

ש"ך עה"ת: ויש מי שפירש שהיתה עת תפילת המנחה, לפי שהוא אמר בוקר ויודע ה', אולי ישובו, והם לא די שלא שבו אלא שהוסיפו רשע על רשעתם, לזה כשבאה עת המנחה שהיא עת התחלת הדין לעשות עמהם דין, ואם יתפללו לפניך אל תפן לתפילתם, כי תפילת שכור תועבה, והם שכורים בחמת המחלוקת, לזה אל תפן אל מנחתם להאריך להם אלא מדת הדין מיד תפגע בהם:

אבי עזרי: הרואה יתמה על תפלת משה להפיל שונאיו, ולא כן עשה בעשיית העגל ושאר חטאים, מזה נשמע גדול כוח מחלוקת שעוקרת רעים וטובים ברבות הפשע, לכן ביקש אל הקב"ה שאל יאריך רחמיו, וישלם לה כפעלם מיד ולאחר פן ירבה הנגע בכל המחנה.

אוהחה"ק: ואם תאמר איך יבטל מדתו יתברך לאנשים ההם לעוות משפטם, **דע כי הצדיקים יש כח בהם להפקיע זכות הנמצאת לרשעים**, כשיראו שהם מוחלטים ברע, והוא סוד צדיק מושל ביראת אלהים... אם יראה בעיניהם להפקיע זכותו ממנו, יש כח בידם, מה שאין הקב"ה כביכול עושה, ותמצא בדין שלמטה כיוצא בדבר שיכולין בית דין להפקיר נכסי אדם רשע כאומרם הפקר בית דין הפקר... **וסובר אני כי האנשים הרשעים האלה אינם בכלל עדת קרח שנאמר עליהם מוריד שאול ויעל, שאלו אבדה תקותם שכולן ענף הקליפה, כן יאבדו כל אויבי ה'.**

של"ה שער האותיות: ואם חס ושלום חבירך עשה לך איזה רעה, מחול לו מיד, כי אתה צריך לאהוב אותו כנפשך, ומה נפשך אם יד אחת הוכה מחברתה, כי נשל הברזל, וכי תחזור היד ונוקמת בראשונה כמוזכר לעיל ותאמר בלבך, מה' היתה זאת לך, כי כל מה שיארע לאדם הוא שליחות מהקדוש ברוך הוא לאיזה עונש, גם תדינהו לכף זכות, ומכל שכן שלא תתקוטט, **כי הרעה הגדולה שבעולם היא המחלוקת, שהיא קשה מעבודה זרה**, כמו שאמרו רז"ל דורו של אחאב היו מנצחים במלחמותיהן אף שהיו עובדי עבודה זרה, מפני שהיה חיבור ושלום ביניהם, ודורו של שאול היו מנוצחים במלחמה, אעפ"י שלא היה בהם חטא, מפני שהיו דילטורין מחרחרי ריב ביניהם. וסוד הענין, כי אהבת רעך משתלב עם אהבת הקדוש ברוך הוא, כי גודל חיוב אהבת הרע הוא לכבוד אהבת הקב"ה, דהיינו שיזכור שהוא עשוי בצלם ובדמות עליון, וחלק הנשמה שבו היא חלק אלוה ממעל, **ועל כן נקראים אנחנו 'כנסת ישראל', כי כולנו מכונסים ומתייחדים בסוד אחדותו יתברך**. כי אנחנו כנסת ישראל מיוחדים בסוד האחד האמיתי, וכשיש מחלוקת אז חס ושלום יש חלוקה ופירוד למעלה וקיצוץ בנטיעות. ואיסור מחלוקת הוא במשהו, **כי מניצוץ אחד של אש יתגדל המדורה**, בר מינן, אש הוא עד אבדון תאכל, וכהא דאמרו בסנהדרין (ז א) האי תיגרא דמיא לצנורא דבידקא דמיא.

ושמעתי משארי הגאון המופלג כבוד מוהר"ר פינחס סג"ל ז"ל, כי דבר זה רמוז באותיות של תיבת מחלוקת. כיצד, מ לא יש לה רק פתיחה קטנה מלמטה, כך הוא ריש תגרא, אחר כך מתרבה ונעשה פתח פתוח כמו ה, אחר כך מתלהב אש המחלוקת עד למעלה זהו אות ל, מגדל הפורח, אחר כך יורד למטה עד התהום, זהו אות ק. הרי הוא ברום רקיע ובעומקא דארעא, אחר כך נמשך משך זמן גדול ויש לו מעמד, וזוהי צורת אות ת, יש לה שני רגלים, ואת ו המפסיק, זה משענת המטה אשר בידו להחזיק המחלוקת, אבל זה המטה נתהפך לנחש. **על כן מי שמצפה להיות זוכה לראות פני שכינה, ירוץ מזוהמת הנחש, וירחיק ממחלוקת אפילו ממייעוט קמא**. ומה לי להאריך בגנות המחלוקת, כי כל הספרים מלאים מזה. נקוט האי כללא בידך, כי עון המחלוקת יותר קשה מעון עבודת כוכבים, כמו שמצינו באחאב ושאול.

עוד אמרו ר"ל בשלשה מקומות ויתר הקב"ה על עבודת כוכבים ולא ויתר על המחלוקת. ראשונה, בימי דור אנוש, הן התחילו לעבוד עבודת כוכבים, שנאמר 'אז הוחל לקרא בשם ה', ולפי שהיה ביניהם שלום האריך להן הקב"ה, אבל דור המבול שהיו גוזלין וחומסין זה את זה והיו באין לידי ריב וניצה לא ויתר להם שנאמר (שם ו, יג) 'כי מלאה הארץ חמס' וגו'. שניה, בדור המדבר, כשבאו ישראל לידי מעשה העגל מחל להם הקב"ה, אבל כשהיו באין למחלוקת לא ויתר להם הקדוש ברוך הוא. שלישי, פסלו של מיכה, מתוך שהיה שלום ביניהם ניתן להם ארכא, אבל כשנחלקו השבטים על שבטי יהודה ובנימין, ולא היה ביניהם שלום, נעשו אלו פורענות לאלו, כשהיו אלו חוטאין היה הקב"ה מביא אלו ופורעים מהם, שנאמר 'ויכח בהם אביה ועמו מכה רבה ויפלו חללים מישראל חמש מאות אלף איש בחור', וכשחטאו שבט יהודה ובנימין, באו עשרת השבטים ופרעו מהן, שנאמר (שם כח, ו) 'ויהרג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף ביום אחד'.

ובודאי הגרוע שבישראל היה סובל ארבע מיתות קודם שיעבוד עבודת כוכבים, ואיך לא יכבוש את עצמו מלעשות מחלוקת שהוא קשה מעבודת כוכבים. ואמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו (ראש השנה יז א). על כן, לא זו שלא יצטער על דבר הנעשה לו, להחזיק במחלוקת, אדרבה ישיש וישמח שבא לידו דבר זה לקיים להעביר על מדותיו. והוא חסידא כל אימת דהוה סליק לפוריא, הוה אמר, שרי ליה, מחול ליה, כל מאן דצער לי (מגילה כח א)... וכן מצאנו בדוד ע"ה שהיה רודף אחר שלום של שאול, כמו שכתוב 'אני שלום וכי אדבר המה למלחמה', ושאול לא די שלא נתפייס לו, אלא שהיה רודפו כדי להרע לו, ומסרו הקב"ה ביד דוד במערה ובמעגל, ואעפ"י כ לא עלתה בלבו של דוד להרע לו, לפי שצריך לו לאדם להיות אוהב שלום ורודף שלום, כמו שכתוב (שם לד, טו) 'בקש שלום ורדפהו'... ואל תתיאש לומר לא אוכל להשלים, אלא רדוף אחר השלום עד שתגיעוהו. ומה לי להאריך במעלות השלום, כי נודע ומפורסם.

מהר"ל נתיב השלום: ובפ"ק דשבת (י) אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן לחבירו שלום בבית המרחץ משום שנא' ויקרא לו ה' שלום ע"כ. **בדבר זה תראה כמה גדול מדריגת השלום כי שמו יתב' נקרא שלום, כי מותר לומר אמת בבית המרחץ ועם שחותמו של הקב"ה אמת מ"מ אינו שמו של הקב"ה**, אבל שלום שמו של הקב"ה הוא לכך הוא אסור לומר שלום בבית המרחץ... ובספרי: גדול השלום שהקב"ה שינה בדבר מפני השלום שנאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי, גדול השלום ששינה המלאך שדבר עם מנוח מפני השלום כי לאשה אמר הנה את עקרה ולא ילדת ולא ספר דבר זה למנוח, גדול השלום שהשם שנכתב בקדושה אמר הקב"ה 'ימחה על המים להטיל שלום בין איש לאשתו, ר"א בנו של ר"א הקפר אומר שאפי' ישראל עע"ז ושלום ביניהם כביכול אמר הקב"ה אין שטן נוגע ביניהם שנא' חבור עצבים אפרים הנח לו, אבל משנחלקו מה נאמר בהם חלק לבם עתה יאשמו.

שו"ת נודע ביהודה: ונא שישמע מעלתו לעצתי ויתן מקום לשלום ואין לך גרוע מהמחלוקת ובזמננו לא שכיח מחלוקת לש"ש והשטן מרקד.

שו"ת תשב"ץ חלק ג סימן רכז כתב תוכחה לקהל אשר באי מיורקה: ...ועתה אחר אלה הדברים הלא ידעתם כי סבת החרבן הקהלה הקדומה אשר היתה במקומכם היתה מפני המחלוקת עד אשר פגעה מדת הדין בהם והשליכתם אל ארץ אחרת כיום הזה. מתהלכים מעכו"ם לעכו"ם וממלכה אל עם אחר ואין מקבץ לנווד. והיום אשר ברחמי שמים נתישבתם אתם במקומם למה לא תקחו מוסר לאמר זאת הארץ אוכלת יושביה היא ולא תוכל להכיל בעלי המחלוקת ותקיא אותם כאשר קאה את הקהל אשר לפנינו, מה הבטחון הזה אשר אתם בוטחים בשנאת חנם שביניכם, ואין ה' בקרבכם על הדבר הזה ואיננו שומע בקולכם ולא מקבל תפלתכם כי אין בישורון מלכו של עולם כי אם בהתאסף ראשי עם יחד ואם אתם חברים מקשיבים זה לזה - אומרת שכינה השמיעני. ואם אין- ברח לך דודי, ותשוב השכינה למקומה ואתם בהסתר פנים כצאן אשר אין להם רועה אשר בא ארי ודורס וזאב וטורף ואין מציל מידם. אחלי אחינו בית ישראל הסתירו את אלהי הנכר אשר בקרבכם זהו יצה"ר הוא שטן הוא מלאך המות והטהרו והחליפו שמלותיכם להגביר היצר הטוב ובחרו בחיים ודרשו את שלום חביריכם וכל אחד מהם יוכיח את עצמו וישבור את לבו הזונה וידבר שלום לכל עמו... אחר שכתבתי זה לא שמעו לקולי. ותוך ימים מועטים פגעה בהם מדת הדין ונשתמדו כלם בשביל המחלוקת ואני את נפשי הצלתי:

שבת קיט: אמר רבי יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה ת"ח... אמר רב יהודה אמר רב כל המבזה ת"ח אין לו רפואה למכתו.
רמב"ם הלכות ת"ת פרק ו: (יא) עון גדול הוא לבזות את החכמים... וכן זה שאמרה תורה אם בחקותי תמאסו, מלמדי חקותי תמאסו, וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה.

בני יששכר: ואני אומר ידעי רבנן להאי מלתא ועברי עליה וזאת הצמיחה בדורותינו מה שהצמיחה הן בעניני הגוף הן בעניני הנפש כי זה פוסל שיטתו של זה וזה פוסל שיטתו של זה והיצר מסית לכל אחד שעושה כן לש"ש ושבוזה עושה נחת רוח ליוצרו. והנה זה גרוע ממחלוקת של המון עם אשר יש להם מחלוקת בעסקי ממון וכיו"ב, כי אין לך אדם שאין לו שעה ויש איזה זמן פרטי לכל איש שמהרהר בתשובה על זה, אבל האנשים האלו בעוה"ר הם רחוקים מתשובה, בחושבם שעושים בזה מצוה, והנה אייעצכם אחיי ורעיי אפילו אם תשמעו דברים כאלו (קנטור נגד קבוצה אחרת) יוצאים מאיזה אדם גדול אשר בדוק לכם לגדול הדור לא תאבו ולא תשמעו לספר בגנות שום אדם כיון שהוא נגד התורה אסור לקבל הנהגה כזו מרבכם אפילו נביא וחזן עתידות, אם לא שהוא נביא המוחזק לנביא לכל ישראל כגון אליהו בהר הכרמל. ואם תאמר מאין יבוא זה הענין לגדול הדור לדבר סרה על כמה אנשים בעלי תורה ויראה? אפשר עוונות הדור גרמו כל זה, או מנסה ה' אלהיכם אתכם.

